

LATINSKÁ AMERIKA A KARIBSKÁ OBLASŤ

Vzťahy Európskej únie s Latinskou Amerikou a Karibskou oblasťou sú mnohostranné a uskutočňujú sa na rôznych úrovniach. Na základe Nového programu vzťahov medzi EÚ a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku sa EÚ snaží posilniť a modernizovať strategické partnerstvo medzi týmito dvoma regiónmi. EÚ spolupracuje s celým regiónom prostredníctvom samitov hláv štátov a predsedov vlád a parlamentnej diplomacie, pričom Karibskú oblasť, Strednú Ameriku, Andské spoločenstvo, Mercosur a jednotlivé krajiny spájajú s EÚ dohody a politický dialóg.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

- Hlava V (vonkajšia činnosť EÚ) Zmluvy o Európskej únii.
- Hlavy I – III a V (spoločná obchodná politika; rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc; medzinárodné dohody) Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

VZŤAHY MEDZI REGIÓNMÍ

EÚ, Latinská Amerika a Karibik (LAK) sú prirodzení partneri prepojení hlbokými politickými, hospodárskymi a kultúrnymi väzbami. EÚ má rozsiahlu sieť dohôd s 27 z 33 krajín v regióne. Spájajú ich aj silné hospodárske väzby: EÚ je najväčší investor v regióne, jeho tretí najväčší obchodný partner a vedúci prispievateľ k rozvojovej spolupráci. Krajiny EÚ a LAC spolu tvoria viac ako tretinu členov v Organizácii Spojených národov a sú základom silného multilaterálneho systému založeného na pravidlách.

Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a Komisia prijali 7. júna 2023 [spoločné oznámenie, v ktorom sa stanovuje Nový program vzťahov medzi EÚ a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku](#) s cieľom posilniť vzťahy a obnoviť partnerstvo medzi EÚ a LAK. Zameriava sa na šesť kľúčových oblastí:

- obnovené politické partnerstvo,
- posilnenie spoločného obchodného programu,
- investičná stratégia Global Gateway na urýchlenie spravodlivej, zelenej a digitálnej transformácie a riešenie nerovností,
- spájanie síl v záujme spravodlivosti, bezpečnosti občanov a boja proti cezhraničnému organizovanému zločinu,
- spolupráca na podporu mieru a bezpečnosti, demokracie, právneho štátu, ľudských práv a humanitárnej pomoci,
- budovanie dynamického medzilidského partnerstva.

V oznámení sa uznáva parlamentná diplomacia ako kľúčový prvok vzťahov medzi oboma regiónmi a poukazuje sa najmä na úlohu Euro-latinskoamerického parlamentného zhromaždenia (EuroLat).

A. Samity

Prvý samit medzi EÚ a LAK sa konal v júni 1999 v Riu de Janeiro a ustanovil tzv. strategické partnerstvo týchto dvoch regiónov. Šiesty a posledný samit EÚ – LAK sa konal v Madride v roku 2010, na ktorom bola založená nadácia EÚ – LAK s poslaním posilniť a podporiť strategické partnerstvo medzi týmito dvoma regiónmi.

Spoločenstvo štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC), ktoré vzniklo v roku 2010, je regionálnym blokom 33 krajín Latinskej Ameriky a Karibiku. Hlavným fórom pre dialóg a spoluprácu pri spoločnom riešení globálnych výziev sú teraz regionálne samity medzi EÚ a CELAC. Tretí samit hláv štátov alebo predsedov vlád EÚ – CELAC sa konal 17. a 18. júla 2023 v Bruseli, osem rokov po poslednom samite. Vedúci predstavitelia EÚ a CELAC sa zaviazali obnoviť a inštitucionalizovať svoje dlhodobé partnerstvo. Téma samitu bola Obnova partnerstva medzi dvoma regiónmi s cieľom posilniť mier a udržateľný rozvoj. Diskutovalo sa o rôznych otázkach vrátane posilnenej spolupráce na multilaterálnych fórach, celosvetového mieru a bezpečnosti, obchodu a investícií, boja proti zmene klímy, spravodlivosti a bezpečnosti. Na samite sa zúčastnila predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsola. Jej prejav sa sústredil na dôležitosť dosiahnutia pokroku v pripravovaných obchodných dohodách a dohodách o pridružení. Na konci samitu bolo prijaté [vyhlásenie samitu EÚ – CELAC 2023](#), ktoré okrem jednej schválili všetky krajiny EÚ a CELAC. Na samite bol uverejnený aj [plán EÚ – CELAC na roky 2023 – 2025](#) a vedúci predstavitelia sa dohodli, že samity budú usporadúvať každé dva roky, pričom ďalší by sa mal konať v Kolumbii v roku 2025.

B. Parlamentný rozmer

Parlamentná diplomacia je pre EÚ a LAK kľúčovým priestorom pre dialóg, výmenu myšlienok a najlepších postupov. Pravidelné kontakty medzi poslancami Európskeho parlamentu a poslancami krajín Latinskej Ameriky sa začali v roku 1974 prvou zo 17 medziparlamentných konferencií, ktoré sa odvtedy konajú každé dva roky.

V roku 2006 vzniklo Euro-latinskoamerické parlamentné zhromaždenie ([EuroLat](#)), ktoré je parlamentnou inštitúciou strategického partnerstva medzi týmito dvoma regiónmi. Slúži ako fórum na prediskutovanie, monitorovanie a vyhodnocovanie všetkých otázok súvisiacich s partnerstvom.

EuroLat má 150 členov: 75 poslancov Európskeho parlamentu a 75 poslancov zo subregionálnych parlamentov Latinskej Ameriky, medzi ktoré patria Latinskoamerický parlament, Andský parlament, Stredoamerický parlament a parlament Mercosuru, a z kongresov Čile a Mexika.

EuroLat diskutovalo okrem iného o digitalizácii a digitálnom hospodárstve, kybernetickej bezpečnosti a umelej inteligencii, boji proti organizovanej trestnej činnosti, o potravinovej bezpečnosti a zmene klímy a od roku 2006 zvolalo celkovo 15 plenárnych zasadnutí. [Posledné plenárne zasadnutie EuroLat](#) sa konalo v júli 2023 v Madride v Španielsku.

V spoločnom vyhlásení tretieho samitu EÚ – CELAC sa parlamentná diplomacia uznala za dôležitý rozmer vzťahov medzi oboma regiónmi a ocenila sa konštruktívna úloha, ktorú v tejto súvislosti zohráva EuroLat. Okrem toho spolupredsedovia EuroLat vystúpili na samite s vyhlásením zameraným na význam uzavretia pripravovaných

dvojstranných obchodných dohôd a dohôd o pridružení v oblasti zmeny klímy a na oživenie multilateralizmu.

Parlamentné vzťahy EÚ s karibskými krajinami patria do pôsobnosti Spoločného parlamentného zhromaždenia OAKTŠ^[1] – EÚ. Samojská dohoda sa uplatňuje od roku 2024 a upriamuje pozornosť na osobitné potreby regiónov; to viedlo k vytvoreniu Parlamentného zhromaždenia Karibik – EÚ. [Ustanovujúca schôdza](#) tohto nového orgánu, ktorý tvorí 15 poslancov EP a jeden poslanec parlamentu každej karibskej krajiny, sa konala vo februári 2024 v Angole. Zhromaždenie na svojom prvom zasadnutí prijalo svoj [rokovací poriadok](#), v ktorom sa stanovuje konanie výročného zhromaždenia, a to striedavo v karibskej oblasti a v Európskej únii. Ďalšie zhromaždenie sa uskutoční v roku 2025 v Karibiku.

VZŤAHY SO SUBREGIÓNMÍ

A. Andské spoločenstvo (Bolívia, Kolumbia, Ekvádor a Peru)

V decembri 2003 uzavrela EÚ a andský región dohodu o politickom dialógu a spolupráci, ktorou sa ďalej rozšíril rozsah ich spolupráce, dohoda však zatiaľ nenadobudla platnosť. Rokovania o dohode o pridružení začali v júni 2007 a nakoniec viedli k [obchodnej dohode s Peru a Kolumbiou](#) v marci 2010. Dohoda podpísaná v júni 2012 a ratifikovaná Európskym parlamentom v decembri 2012 nadobudla platnosť 1. marca 2013, pokiaľ ide o Peru, a 1. augusta 2013, pokiaľ ide o s Kolumbiu. Dohodou sa ustanovuje úplná liberalizácia obchodu s priemyselnými výrobkami a produktmi rybníctva v priebehu 10 rokov (pričom väčšina cieľ sa ruší nadobudnutím platnosti) a zlepšuje sa prístup na trh pre poľnohospodárske výrobky. Dohoda sa týka verejného obstarávania, investícií, ľudských práv a pracovných a ekologických noriem. Ekvádor k obchodnej dohode pristúpil 1. januára 2017. Bolívia sa tiež môže usilovať o pristúpenie, ale zatiaľ sa tak nestalo. Úplné vykonávanie dohody v súčasnosti závisí od ratifikácie posledným členským štátom: Belgickom.

B. Karibská oblasť

Vzťahy medzi EÚ a Karibskou oblasťou sa formujú rôznymi prekrývajúcimi sa inštitucionálnymi rámcami vrátane Samojskej dohody a jej Karibského protokolu, ktorý zahŕňa 15 karibských štátov^[2].

[Spoločná stratégia pre partnerstvo EÚ a Karibskej oblasti](#) poskytuje štruktúrovaný rámec pre širší a hlbší dialóg a spoluprácu. EÚ je najväčší obchodný partner Karibskej oblasti. Karibské fórum (Cariforum) je kľúčový regionálny partner pre hospodársky dialóg s EÚ. Zahŕňa členov z Karibského spoločenstva a Dominikánskej republiky. V roku 2008 podpísali [dohodu o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Cariforum](#), komplexnú dohodu o voľnom obchode a hospodársku dohodu.

Rokovania o uzavretí dohody o politickom dialógu a spolupráci s Kubou sa začali v apríli 2014 a boli úspešne ukončené v marci 2016. Dohoda sa predbežne vykonáva od 1. novembra 2017. Dohoda môže plne vstúpiť do platnosti, keď ju ratifikujú všetky

[1] Organizácia afrických, karibských a tichomorských štátov.

[2] Antigua a Barbuda, Belize, Bahamy, Barbados, Dominika, Dominikánska republika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Svätý Krištof a Nevis, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Surinam, Trinidad a Tobago.

členské štáty EÚ. Dohoda o politickom dialógu a spolupráci obsahuje tri hlavné kapitoly o politickom dialógu, spolupráci a dialógu o odvetvových politikách a obchode.

C. Stredná Amerika (Kostarika, Salvádor, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama)

Dohoda o pridružení so Strednou Amerikou, ktorá bola prvou dohodou EÚ tohto typu medzi regiónmi, bola podpísaná v júni 2012 a Európsky parlament ju ratifikoval v decembri 2012. Pozostáva z troch pilierov – politického dialógu, spolupráce a obchodu – a stanovuje cieľ rozvíjať privilegované politické partnerstvo založené na hodnotách, zásadách a spoločných cieľoch. Zameriava sa tiež na zlepšenie ľudských práv, zníženie chudoby, boj proti nerovnosti, predchádzanie konfliktom a podporu dobrej správy vecí verejných, bezpečnosti, regionálnej integrácie a udržateľného rozvoja. Dohodou o pridružení sa tiež liberalizuje obchod s priemyselnými výrobkami a rybolov a ruší sa väčšina cieľ pri obchode s poľnohospodárskymi výrobkami. Od roku 2013 sa predbežne vykonáva len kapitola týkajúca sa obchodu. Dohodu ratifikovali všetky členské štáty EÚ a očakáva sa, že dohoda nadobudne platnosť v roku 2024. Vykonávanie dohody bude monitorovať Asociačný parlamentný výbor, pričom rozšíri možnosti činnosti na parlamentnej úrovni.

D. Mercosur (Argentína, Brazília, Paraguaj a Uruguaj)

Rokovania s Mercosurom o dohode o pridružení zahŕňajúcej politický dialóg, spoluprácu a voľný obchod sa začali v roku 1999. Politická dohoda sa dosiahla v roku 2019; ratifikácia dohody o pridružení však bola pozastavená z dôvodu obáv týkajúcich sa environmentálnych noriem a noriem v oblasti ľudských práv v Brazílii pod vedením vlády prezidenta Bolsonaro. Rokovania sa obnovili zvolením prezidenta Lulu da Silvu v roku 2022, ale v súčasnosti je v procese prijímania patová situácia. Ak dohoda nadobudne platnosť, na vývoz EÚ do krajín Mercosuru sa bude vzťahovať odstránenie cieľ na 91 % tovaru, ako aj zníženie cieľ na určité výrobky. EÚ by zrušila clá na 92 % tovaru dovážaného z Mercosuru, ale zachovala by colné kvóty na citlivé poľnohospodárske výrobky.

VZŤAHY S JEDNOTLIVÝMI KRAJINAMI

A. Brazília

V roku 2007 EÚ a Brazília vytvorili strategické partnerstvo. V rámci tohto partnerstva EÚ a Brazília nadviazali spoluprácu a vedú politické dialógy vo viac ako 30 oblastiach spoločného záujmu vrátane medzinárodného mieru a bezpečnosti, ľudských práv, správy verejného sektora, hospodárskych a finančných otázok, inovácií, sociálnych politík, vzdelávania, životného prostredia a regionálnej integrácie. Strategické partnerstvo EÚ – Brazília zahŕňa aj [pravidelný dialóg medzi brazílskym Národným kongresom a Európskym parlamentom](#). Zvolenie Lulu da Silvu za prezidenta Brazílie v roku 2022 viedlo k výraznému oživeniu vzťahov medzi EÚ a Brazíliou po jeho nástupe do funkcie v januári 2023, a to aj vďaka sérii obojstranných návštev na vysokej úrovni. V roku 2023 navštívili Brazíliu najmenej štyri delegácie^[3] Európskeho parlamentu. Na rok 2024 je naplánovaný samit EÚ – Brazília.

[3] Delegácia pre vzťahy s Brazílskou federatívnou republikou, Výbor pre zahraničné veci, Výbor pre medzinárodný obchod a Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín.

B. Čile

V roku 2002 EÚ uzavrela dohodu o pridružení s Čile. Rokovania o modernizácii dohody o pridružení a jej nahradení rozšírenou rámcovou dohodou sa začali v novembri 2017 a ukončili v decembri 2022. Európsky parlament dohodu prijal vo februári 2024. Parlament a Rada Európskej únie prijali dočasnú obchodnú dohodu, ktorá obsahuje len obchodné a investičné prvky rozšírenej rámcovej dohody, čo si vyžaduje ratifikáciu len na úrovni EÚ. Keď Čile dokončí svoj vnútorný ratifikačný proces, dočasná obchodná dohoda nadobudne platnosť. Platnosť dočasnej obchodnej dohody sa skončí, keď nadobudne platnosť rozšírená rámcová dohoda po tom, ako ju ratifikujú všetky členské štáty.

Modernizovaná dohoda pozostáva z piliera politického dialógu a spolupráce a obchodného a investičného piliera. Posilňuje obchodné a investičné vzťahy medzi EÚ a Čile, obsahuje záväzné environmentálne a pracovné záväzky a uľahčuje prístup ku kritickým surovinám. Je prvou dohodou EÚ, ktorá obsahuje osobitnú kapitolu o obchode a rodovej rovnosti. [Spoločný parlamentný výbor EÚ – Čile](#) monitoruje vykonávanie dohody o pridružení od roku 2003 a bude naďalej monitorovať rozšírenú rámcovú dohodu prostredníctvom dvoch ročných zasadnutí.

C. Mexiko

Mexiko je jedinou krajinou, s ktorou EÚ uzavrela aj dohodu o pridružení aj strategické partnerstvo. [Dohoda o hospodárskom partnerstve, politickej koordinácii a spolupráci](#) medzi EÚ a Mexikom, známa aj ako Dohoda EÚ – Mexiko, nadobudla platnosť v roku 2000. Inštitucionalizovala politický dialóg, rozšírila oblasti spolupráce vrátane demokracie a ľudských práv a vytvorila zónu voľného obchodu medzi EÚ a Mexikom. Rokovania s Mexikom o modernizácii Dohody EÚ – Mexiko začali v máji 2016. V apríli 2018 strany dospeli k zásadnej dohode o kapitolách o obchode a v apríli 2020 dosiahli konsenzus o posledných nevyriešených aspektoch. V súčasnosti sa čaká na jej ratifikáciu.

Strategické partnerstvo bolo ustanovené v roku 2009 s dvoma cieľmi: posilniť spoluprácu a koordináciu EÚ a Mexika na multilaterálnej úrovni pri globálnych otázkach a dodať politický impulz bilaterálnym vzťahom a iniciatívam. V rámci strategického partnerstva sa uskutočnili tri samity EÚ – Mexiko, naposledy v júni 2015. Medzi EÚ a Mexikom prebiehajú pravidelné dialógy na vysokej úrovni o mnohých otázkach vrátane ľudských práv, bezpečnosti a presadzovania práva, hospodárskych otázok, životného prostredia a zmeny klímy. [Spoločný parlamentný výbor EÚ – Mexiko](#) monitoruje vykonávanie globálnej dohody od roku 2005. Spoločný parlamentný výbor zvyčajne zasadá dvakrát ročne a je základným fórom na výmenu názorov.

Jonas Kraft / Clotilde Chantal Claudie Sebag
04/2024